

Ks. Roman Bartnicki, Warszawa-Siedlece

ASPEKTY PRAWNE

UTWORZENIA WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO W RADOMIU

Wydział Teologiczny w Krakowie w 1997 r. obchodził 600. rocznicę swęgo powstania. W dniu 3 października 2008 r. upłynęło 190 lat od zaaprobowania przez papieża Piusa VII Wydziału Teologicznego w Warszawie. Wydział Teologiczny w Radomiu istniał zaledwie trzy lata. Z perspektywy pięciu lat, które upłynęły od zaprzestania jego działalności, spróbujmy ocenić, czy został on powołany zgodnie z obowiązującym prawem, czy musiał zaprzestać działalności, a także czy ma szansę na działalność w przyszłości.

1. Przepisy prawne regulujące tworzenie wydziałów

W październiku 1999 r., jeszcze przed pierwszą, uroczystą inauguracją roku akademickiego w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, do rektora UKSW przybył ks. biskup Jan Chrapek, Biskup Radomski, przedstawiając mu pomysł powołania w Radomiu zamiejscowego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Wydział ten został utworzony decyzją Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca 2000 r. W tym czasie państwowe szkoły wyższe obowiązywało stosowanie się do *Ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. z dnia 27 września 1990 r.). Zgodnie z art. 1 p. 3 *Ustawy z dnia 3 września 1999 r. o utworzeniu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie* (Dz. U. z dnia 1 października 1999 r., nr 79, poz. 884), uniwersytet ten utworzony został jako uczelnia państwowa, a więc obowiązywało go stosowanie się do ustawy z dnia 12 września 1990 r.

Art. 4 p. 2 ustawy tworzącej Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie stwierdza, że uniwersytet ten „pozostaje ponadto pod nadzorem władz Kościoła katolickiego w zakresie określonym przez umowę między Konferencją Episkopatu Polski a Rządem Rzeczypospolitej Polskiej oraz statut uczelni”. Taka umowa zawarta została w dniu 29 września 1999 r. Dzień wcześniej, czyli 28 września 1999 r. Kongregacja Wychowania Katolickiego¹ wydała dekret (Prot. N. 220/99), którym stwierdzała, że „Wydział Świętej Teologii (razem z Instytutem Studiów nad Rodziną), Wydział Prawa Kanonicznego, a także Wydział Filozofii Chrześci-

---

¹ Tak nazywana była w Polsce Congregatio de Institutione Catholica (de Seminariis atque studiorum Institutis). Obecnie używana jest nazwa: Kongregacja Edukacji Katolickiej.

jańskiej kanonicznie zatwierdzone, do tego czasu działające w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, niniejszym Dekretem kanonicznie eryguje i erygowane ogłasza jako mające być włączone do Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie”² *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie statusu prawnego wydziałów nauk kościelnych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie*, zawarta 29 września 1999 r., powołuje się na art. 15 ust. 2 Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską, podpisanego w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. (Dz. U. z 1998 r., nr 51, poz. 318) i deklaruje, że Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencja Episkopatu Polski, działająca z upoważnienia udzielonego jej przez Stolicę Apostolską, celem określenia statusu prawnego Wydziału Teologicznego, Wydziału Prawa Kanonicznego i Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego uzgodniły ze sobą to, co jest treścią ośmiu paragrafów umowy. Najbardziej istotny jest & 1 umowy, który w całości trzeba zacytować. „Wydział Teologiczny, Wydział Prawa Kanonicznego, Wydział Filozofii Chrześcijańskiej, erygowane przez Stolicę Apostolską zgodnie z kan. 816 & 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego, zwane dalej ‘wydziałami nauk kościelnych’, są integralnymi jednostkami organizacyjnymi Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, zwanego dalej ‘Uniwersytetem’ W swojej działalności naukowo-dydaktycznej rządzą się przepisami obowiązującymi państwowe szkolnictwo wyższe, statutem Uniwersytetu oraz przepisami kościelnymi, zawartymi w dokumentach Kościoła, głównie w Konstytucji Apostolskiej Jana Pawła II ‘Sapientia Christiana’ z dnia 15 kwietnia 1979 r. i w załączonych do tego dokumentu ‘Ordinationes’ oraz w Kodeksie Prawa Kanonicznego z dnia 25 stycznia 1983 r.”. Statut Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, nadany przez Ministra Edukacji Narodowej dnia 20 października 1999 r., a wręczony rektorowi UKSW podczas uroczystej inauguracji 4 listopada 1999 r., w & 1 p. 2 stwierdzał, że Uniwersytet działa na podstawie Ustawy z dnia 12 IX 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 1990 r. N 65, poz. 385) z późniejszymi zmianami, Konstytucji Apostolskiej „Sapientia Christiana” z dnia 15 IV 1979 r. (AAS 1979 r., s. 469 – 499) – w odniesieniu do nauk kościelnych, oraz nadawanego Statutu. W & 4 p. 2 Statut stwierdzał, że wydziały nauk kościelnych: Wydział Teologiczny, Wydział Prawa Kanonicznego, Wydział Filozofii Chrześcijańskiej, „pozostają ponadto pod nadzorem władz Kościoła Katolickiego w zakresie określonym w Umowie zawartej między Konferencją Episkopatu Polski a Rządem Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 września 1999 r. i w Statucie (rozdz. XI)” W & 5 p. 3 Statutu zapisano, że „wydziały tworzy, przekształca i znosi minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego”, natomiast & 5 p. 4 precyzował, że wniosek senatu w tych sprawach, dotyczący wydziałów nauk kościelnych powinien uzyskać akceptację Stolicy Apostolskiej.

² Dekret tłumaczył Hubert Jerzy Kaczmarek. Oryginał wydrukowany w „Kronikach Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie” nr 1-2/2000 s. 150; tłumaczenie w „Studia Theologica Varsaviensia” 46(2008) nr 2.

W świetle przytoczonych dokumentów nie ulega wątpliwości, że wydział teologiczny w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie powinien być utworzony zgodnie z prawem państwowym i prawem kościelnym. W momencie powoływania Wydziału Teologicznego w Radomiu obowiązywały uregulowania prawne zawarte w *Ustawie z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym*. Odpowiednie przepisy prawa kościelnego znajdowały się w *Kodeksie Prawa Kanonicznego* z 1983 r. oraz w Konstytucji Apostolskiej *Sapientia Christiana* z 1979 r.

Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym rozróżniała pomiędzy uczelniami państwowymi, które zatrudniały na podstawie mianowania co najmniej sześćdziesięciu nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy i w której co najmniej połowa podstawowych jednostek organizacyjnych miała uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego, a tymi, które tych warunków nie spełniały. Jeśli uczelnia spełniała te dwa warunki, jej statut wchodził w życie z dniem określonym w uchwale senatu (Art. 12.1 Ustawy), czyli nie musiał być zatwierdzany przez ministra. W takiej uczelni podstawowe jednostki organizacyjne, czyli wydziały, tworzył, przekształcał i znosił senat uczelni. Natomiast w uczelni państwowej, która nie spełniała warunków wymienionych w Art. 12.1 i 2 ustawy, statut uchwalony przez senat musiał być przedstawiony do zatwierdzenia ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego (Art. 13. 1 i 2). Zgodnie z Art. 64.2 w takiej uczelni podstawowe jednostki organizacyjne, czyli wydziały, tworzył, przekształcał i znosił właściwy minister na wniosek senatu uczelni, po zasięgnięciu opinii Rady Głównej. Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego zatrudniał mniej niż sześćdziesięciu nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy; dlatego nie mógł samodzielnie tworzyć wydziałów.

Zgodnie z treścią Art. 64.1 podstawowa jednostka organizacyjna, czyli wydział, może prowadzić jeden lub więcej kierunków studiów. Aby utworzyć wydział, trzeba było spełnić warunki powołania i prowadzenia kierunku studiów. Nie określała ich ustawa, lecz *Uchwała Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 listopada 1991 r. w sprawie określenia warunków, jakim powinna odpowiadać uczelnia, aby utworzyć i prowadzić kierunek studiów* (Dz. Urz. Min. EN Nr 8, poz. 41 i z 1992, Nr 1, poz. 7)³

Przechodząc do przepisów kościelnych, trzeba najpierw uwzględnić kan. 816 & 1 *Kodeksu Prawa Kanonicznego*, który stwierdza, że „Uniwersytety i wydziały kościelne mogą być tworzone tylko na mocy erekcji dokonanej przez Stolicę Apostolską lub uzyskanego od niej zatwierdzenia” Starsza o cztery lata *Konstytucja*

³ Najistotniejszy jest & 1. 1. uchwały: „Warunkiem utworzenia i prowadzenia kierunku studiów magisterskich w państwowej szkole wyższej jest zatrudnienie na podstawie mianowania przynajmniej ośmiu pracowników z tytułem naukowym profesora lub ze stopniem naukowym doktora habilitowanego o specjalnościach wchodzących w zakres programu danego kierunku, w tym co najmniej pięciu o specjalnościach odpowiadających profilom dyplomowania danego kierunku studiów”.

Apostolska „Sapientia Christiana” o uniwersytetach i wydziałach kościelnych (z 15 kwietnia 1979 r.) w Art. 5 stwierdza, że „Prawo kanonicznego erygowania lub zatwierdzenia uniwersytetów i wydziałów kościelnych zarezerwowane jest Kongregacji do Spraw Wychowania Katolickiego, która kieruje nimi zgodnie z normami prawa” Natomiast Art. 46 dołączonego do konstytucji apostolskiej *Zarządzenia Kongregacji do Spraw Wychowania Katolickiego celem właściwego wprowadzenia w życie konstytucji apostolskiej „Sapientia Christiana”* stwierdza: „Gdy zaś chodzi o zatwierdzenie uniwersytetu lub wydziału, konieczne są do tego następujące warunki:

- a) zgoda zarówno Konferencji Biskupów jak i władzy danej diecezji;
- b) spełnienie warunków wymienionych w art. 45 & 1, b) i c)”⁴

2. Utworzenie Wydziału Teologicznego w Radomiu (zgodnie z przepisami prawa państwowego)

Inicjatywa utworzenia Wydziału Teologicznego w Radomiu wyszła od Biskupa Radomskiego, Jana Chrapka. Obserwując duże bezrobocie w swojej diecezji i regionie, chciał stworzyć dla młodzieży możliwości zdobycia wykształcenia, w przyszłości dającego szansę godziwej pracy. W pierwszych tygodniach pełnienia urzędu biskupa diecezjalnego zwrócił się w tej sprawie do rektora UKSW, ks. prof. Romana Bartnickiego. Były to też pierwsze dni istnienia Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Biskup Chrapek pragnął, aby w Radomiu powstała filia UKSW z dwoma wydziałami: teologicznym i humanistycznym. Pisma w tej sprawie do rektora UKSW bp Jan Chrapek złożył w dniu 25 października 1999 r., a 28 października tegoż roku podobne pismo złożył Prezydent Miasta Radomia, mgr Adam Włodarczyk⁵. Rektor UKSW ks. prof. R. Bartnicki 6 października 1999 r. wziął udział w inauguracji roku akademickiego w Wyższym Seminarium Duchownym w Radomiu i wtedy miał okazję rozmawiać o propozycji biskupa Chrapka z władzami miasta Radomia. Później, 28 października i 9 listopada, odbyły się dwa spotkania w siedzibie Kurii Diecezji Radomskiej, w których wzięli udział biskup Jan Chrapek, prezydent Radomia Adam Włodarczyk, członkowie Zarządu Miasta Radomia, a z UKSW: ks. rektor Roman Bartnicki oraz dwaj prorektorzy: ks.

⁴ „b) stwierdzić, że istnieją konieczne do tego warunki, z których najważniejsze są:

1. liczba stałych wykładowców i kwalifikacje ich zgodnie z charakterem i wymaganiami wydziału;
2. odpowiednia liczba studentów;
3. biblioteka oraz inne pomoce naukowe i sale wykładowe;
4. zasoby ekonomiczne niezbędne dla uniwersytetu lub wydziału;
- c) przedłożyć Statuty i Program studiów, dostosowane do niniejszej Konstytucji i Zarządzeń”. Teksty konstytucji i zarządzenia cytowane są na postawie *Uniwersytety w nauczaniu Jana Pawła*, t. I (1978-1988), wydane przez Instytut Badań Naukowych Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego, Warszawa 1999.

⁵ Obydwa pisma są umieszczone w załącznikach.

prof. Wojciech Góralski i p. prof. Zygmunt Niewiadomski. Tematem rozmów była sprawa utworzenia filii UKSW w Radomiu. 25 listopada 1999 r. wiceminister Karwacki przyjął w gmachu Ministerstwa Edukacji Narodowej delegację UKSW w składzie: ks. rektor R. Bartnicki, prorektor prof. Zygmunt Niewiadomski i dyrektor administracyjny Andrzej Grochowski. Sondowano m.in. kwestię finansowania przez Ministerstwo dwóch powoływanych w UKSW wydziałów: Teologicznego w Radomiu i Matematyczno-Przyrodniczego.

Nie udało się w krótkim czasie znaleźć kadry pracowników samodzielnych dla wydziału humanistycznego. Zadanie znalezienia zespołu tworzącego minimum kadrowe Wydziału Teologicznego powierzone zostało ks. dr. hab. Ignacemu Bokwie, który przez rektora UKSW powołany został na pełnomocnika rektora ds. utworzenia Wydziału Teologicznego w Radomiu. Zadanie to zostało wykonane; dlatego Senat UKSW 16 grudnia 1999 r. podjął uchwałę w sprawie utworzenia Zamiejscowego Wydziału Teologicznego w Radomiu. Jeszcze tego samego dnia zostało zredagowane i złożone w Ministerstwie Edukacji Narodowej pismo rektora UKSW do prof. Mirosława Handkego, Ministra Edukacji Narodowej, zawierające prośbę o zatwierdzenie uchwały Senatu⁵

O życzliwości Ministerstwa Edukacji Narodowej świadczy fakt, że już z datą 22 grudnia 1999 r. wysłane zostało do rektora UKSW pismo, podpisane przez mgr. Tadeusza Popłonkowskiego, dyrektora Departamentu, informujące o tym, że wniosek w sprawie utworzenia wydziału zamiejscowego w Radomiu, w trybie art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym, przekazany został do zaopiniowania Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego. Jednocześnie dyrektor Popłonkowski prosił o dostarczenie do Ministerstwa bardziej szczegółowej informacji o przyszłej bazie materialnej wnioskowanego wydziału oraz o skutkach finansowych tego przedsięwzięcia. Stwierdził też, że „Wyjaśnienia wymaga też status przyszłego wydziału jako podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni... w kontekście & 1 Umowy z 29.09.1999 r. między Rządem RP a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie statusu prawnego wydziałów nauk kościelnych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz & 5 ust. 3 – 4 i rozdziału XI statutu uczelni”

---

⁵ Pismo zawierało m.in. stwierdzenie, że: „Deklaracje zatrudnienia w Uniwersytecie złożyli następujący wybitni teologowie: Ks. prof. dr hab. Józef Krasieński, Ks. prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk, Ks. dr hab. Edward Warchoł, Ks. dr hab. Bogumił Gacka, Ks. dr hab. Henryk Krzyszczko, Ks. dr hab. Ignacy Bokwa, Ks. dr hab. Kazimierz Bełch. To zaś oznacza, że na kierunku teologia na Wydziale Zamiejscowym w Radomiu byłoby zatrudnionych na podstawie mianowania dwóch profesorów nauk teologicznych, 4 doktorów habilitowanych nauk teologicznych oraz jedna osoba legitymująca się stopniem naukowym doktora habilitowanego nauk filozoficznych i jedna osoba stopniem naukowym doktora habilitowanego nauk humanistycznych” Pismo stwierdzało też, że „wniosek o powołanie wydziału Zamiejscowego wychodzi naprzeciw oczekiwaniom miejscowych władz administracyjnych i kościelnych, które zadeklarowały więcej niż dobre warunki materialne”

W dniu 18 stycznia 2000 r. biskup Jan Chrapek skierował do rektora UKSW pismo z oświadczeniem: „deklaruję przekazanie na cele dydaktyczne w użytkowanie bezpłatne na okres 25 lat jedno skrzydło gmachu Wyższego Seminarium Duchownego z aulą na 300 osób oraz 7-ma salami o łącznej powierzchni ok. 900 m² przy ul. Młyńskiej 23/25 w Radomiu”.

W dniu 21 czerwca 2000 r. prof. Mirosław Handke, Minister Edukacji Narodowej, skierował pismo do Księdza Prymasa Józefa Glempa, które warto w całości zacytować:

„Eminencjo,

W związku z zamiarem utworzenia Wydziału Teologicznego w Radomiu, jako zamiejscowej jednostki organizacyjnej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, zaistniała potrzeba dokonania stosownej zmiany w zawartej w dniu 29 września 1999 r. umowie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie statusu prawnego wydziałów nauk kościelnych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

W załączeniu pozwalam sobie przedstawić projekt umowy zmieniającej umowę z 29 września 1999 r., a także projekty zarządzeń Ministra Edukacji Narodowej:

- w sprawie zmian organizacyjnych w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie,

- w sprawie zmiany statutu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

W przypadku zaakceptowania projektu zmian w wymienionej wyżej umowie, podejmę dalsze niezbędne czynności formalne w celu podpisania projektowanej umowy”

Ksiądz prymas Józef Glemp pismem skierowanym do rektora UKSW w dniu 23 czerwca 2000 r. dziękował za informację o inicjatywie utworzenia Wydziału Teologicznego w Radomiu, zaakceptował tę inicjatywę i upoważnił księdza rektora „do dalszych działań, zmierzających do jej finalizacji według formuły zaaprobowanej przez Kongregację Wychowania Katolickiego”

W dniu 30 czerwca 2000 r. Minister Edukacji Narodowej wydał *Zarządzenie Nr 8 w sprawie zmian organizacyjnych w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie*, które zawierało trzy paragrafy.

„&1 W strukturze organizacyjnej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie tworzy się zamiejscową jednostkę organizacyjną o nazwie: ‘Wydział Teologiczny w Radomiu’

& 2 Strukturę organizacyjną wydziału określi statut uczelni.

& 3 Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania”

W dniu 18 lipca 2000 r. rektor UKSW ks. prof. Roman Bartnicki skierował pismo do wiceministra dr. Andrzeja Karwackiego, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej zawierające prośbę o zwiększenie limitów wynagrodzeń w UKSW od 1 października 2000 r. z powodu utworzenia zamiejscowego Wydziału

---

⁷ Pismo znajduje się w Archiwum UKSW.

Teologicznego w Radomiu. Rektor informował, że od 1 października 2000 r. na Wydziale Teologicznym w Radomiu zatrudnieni będą: 1 profesor zwyczajny, 6 doktorów habilitowanych na stanowisku profesora nadzwyczajnego, 2 doktorów habilitowanych na stanowisku adiunkta, 18 doktorów na stanowisku adiunkta, 1 doktor na pół etatu, 2 magistrów⁸ Ponadto zatrudnieni mieli być: 1 kierownik dziekanatu i 1 samodzielny księgowy. Załączone wyliczenie kwoty wynagrodzeń łącznie z narzutami, koniecznej do sfinansowania 31,5 etatów dla pracowników Wydziału Teologicznego w Radomiu, wykazywało sumę 105.457,74 zł miesięcznie. Nadto rektor UKSW zwracał się o dodatkową dotację na pokrycie kosztów eksploatacji budynków użytkowanych przez Wydział Teologiczny w Radomiu, których przewidywana kwota miała wynosić 11.428 zł miesięcznie. Ministerstwo spełniło te prośby przyznając pismem z dnia 14 grudnia 2000 r. „z tytułu wzrostu zatrudnienia o 31 etatów od 1 października br., w związku z uruchomieniem kształcenia na kierunku „teologia” na Wydziale Teologicznym w Radomiu – 246,5 tys. zł” Była to kwota na pokrycie kosztów funkcjonowania Wydziału Teologicznego w Radomiu od października do grudnia 2000 r. Decyzję podpisał Podsekretarz Stanu Lech Sprawka.

Niezwyczajnie uroczysty charakter miała pierwsza inauguracja na Wydziale Teologicznym w Radomiu w dniu 8 listopada 2000 r. Wzięli w niej udział m.in. ks. Prymas Józef Glemp, ks. abp Józef Kowalczyk, nuncjusz apostolski, ks. biskup Jan Chrapek, biskup senior Edward Materski, biskupi pomocniczy Adam Odzimek i Stefan Siczek, liczni przedstawiciele władz państwowych i samorządowych z prezydentem miasta Radomia, Adamem Włodarczykiem i p. Wroną, dyrektorem Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie. Obecni byli rektor Politechniki Radomskiej i rektorzy uczelni prywatnych z Radomia i Kielc, prorektor KUL, duchowieństwo diecezji radomskiej, świeccy przedstawiciele społeczności Radomia. Uczelnię macierzystą, czyli UKSW reprezentowali: ks. rektor Roman Bartnicki, ks. prorektor Wojciech Góralski, ks. Stanisław Urbański, dziekan Wydziału Teologicznego. Wydawało się, że nowy wydział odegra znaczącą rolę w swoim regionie i ma szansę na rozwój.

3. Starania o kościelne zatwierdzenie Wydziału Teologicznego w Radomiu

Rektor UKSW był zdania, że równoległe do procedury państwowej należy wdrożyć starania o kościelne powołanie wydziału. Biskup Chrapek uważał, że najpierw trzeba uzyskać zgodę władz państwowych, by następnie prosić Kongregację o erekcję kanoniczną. Sądził, że trudniej będzie uporać się z urzędami państwowymi niż kościelnymi.

---

⁸ Na załączonej liście pracowników Wydziału Teologicznego w Radomiu znaleźli się: Ks. prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk, Ks. dr hab. Kazimierz Belch, Ks. dr hab. Ignacy Bokwa, Ks. dr hab. Waldemar Chrostowski, Ks. dr hab. Bogumił Gacka, dr hab. Zdzisław Pietrzyk, Ks. dr hab. Edward Warchoł, Ks. dr hab. Roman Karwacki, Ks. dr hab. Kazimierz Matwiejuk oraz 19 doktorów i 2 magistrów. Ks. dr hab. W. Chrostowski nie podjął zajęć w Radomiu; zamiast niego zatrudniony został Ks. dr Andrzej Banaszek.

Pismo bpa Jana Chrapka, Biskupa Radomia, do Kongregacji Wychowania Katolickiego sporządzone zostało w Radomiu z datą 26 czerwca 2000 r. (L. dz. 10/2000). Biskup Chrapek informował najpierw Kongregację, że w październiku 1999 r. wraz z Samorządem miasta Radomia zwrócił się pisemnie do Rektoratu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie z prośbą o zorganizowanie w Radomiu zamiejscowego Wydziału Teologicznego. Biskup nadmienił, że swoją inicjatywę konsultował wcześniej z Nuncjaturą Apostolską w Warszawie oraz z Jego Eminencją Księdzem Kardynałem Józefem Glempem, przewodniczącym Konferencji Episkopatu Polski i Wielkim Kanclerzem Uniwersytetu. W dalszej części pisma znalazła się informacja, że wydział miałby siedzibę w budynku Wyższego Seminarium Duchownego w Radomiu, w którym jest także biblioteka (ponad 100.000 woluminów) i sale wykładowe. Było też zapewnienie, że zgromadzona została kadra naukowa posiadająca kwalifikacje wymagane przez prawo kościelne i państwowe. Biskup Chrapek napisał, że Ministerstwo Edukacji Narodowej zaakceptowało projekt, a następnie wyraził własną prośbę: „Po otrzymaniu akceptacji polskich władz państwowych, zwracam się do Waszej Kongregacji z prośbą o zgodę na zorganizowanie w Radomiu Zamiejscowego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego”⁹

Biskup Jan Chrapek osobiście złożył to pismo w Kongregacji Wychowania Katolickiego w dniu 8 lipca 2000 r. Tego samego dnia, przebywając w Rzymie, biskup Chrapek napisał „Pro memoria” zawierające notatkę z rozmowy przeprowadzonej tego dnia w Kongregacji¹⁰ Warto zacytować początek „Pro memoria” ze względu na wymienione w nim dokumenty.

„W dniu 8 lipca 2000 o godz. 9³⁰ rano spotkałem się w Kongregacji ds. Wychowania Chrześcijańskiego z Prefektem Kongregacji J.E. Ks. Abp. Zenonem Grocholewskim, z Sekretarzem J.E. Ks. Bp. Pittau oraz z Sotto Secretario.

Rozmowa dotyczyła kościelnego zatwierdzenia Zaocznego Wydz. Teologicznego w Radomiu jako filii Wydz. Teol. Uniwersytetu St. Kard. Wyszyńskiego w Warszawie. Przedstawiłem następujące dokumenty:

1) List osobisty do Prefekta Kongregacji wyjaśniający przyczyny podjęcia organizacji Filii Uniwersytetu Kat. w Radomiu oraz dotychczasowy przebieg prac organizacyjnych związanych z realizacją tej inicjatywy¹¹

2) Prośbę do Kongregacji o zatwierdzenie lub uznanie tej inicjatywy za zgodną z przepisami St. Apostolskiej (po polski i po włosku)¹²

⁹ W brzmieniu oryginalnym: „Dopo aver ricevuto l'accettazione da parte delle autorità polacche, mi rivolgo alla Vostra Congregazione con la domanda per il permesso di organizzare l'Exteritoriale Facoltà di Teologia dell'Università di Cardinal Wyszyński a Radom”. Kopia pisma znajduje się w Archiwum UKSW.

¹⁰ Po powrocie do Polski Biskup Chrapek przekazał rektorowi UKSW kopię „Pro memoria” oraz kopie wszystkich wymienionych w nim dokumentów złożonych do Kongregacji. Wszystkie pisma znajdują się w Archiwum UKSW.

¹¹ Trzystronicowe pismo napisane w Radomiu 3 lipca 2000 r.

¹² Przedstawione wyżej pismo z datą 26 czerwca 2000 r.

3) Kopię Zarządzenia nr 8 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca w sprawie powstania Wydz. Teol. zamiejscowego w Radomiu (po polsku i tłumaczenie włoskie).

4) List Rektora Uniwersytetu Ks. Kard. St. Wyszyńskiego zawierający prośbę o otwarcie teże filii¹³

5) List Rektora i Dziekana Wydz. w tej samej sprawie (włoski tekst)¹⁴

6) List – prośba Wielkiego Kanclerza Uniwersytetu – Ks. Kard. Glempa (włoski tekst)¹⁵

7) Wyjaśnienie, co znaczy wg prawodawstwa polskiego pojęcie „wydział zamiejscowy” (po włosku)¹⁶

8) L'elenco dei professori na organizowanym Wydziale w Radomiu¹⁷

9) Program zajęć na Wydziale (taki sam jak na wydziale macierzystym)”

Biskup Chrapek napisał następnie, że po wręczeniu dokumentów i wyjaśnieniu celu swej wizyty dodał, że „oficjalnie cała dokumentacja napłynie poprzez pośrednictwo Nuncjatury Apostol. w Polsce” Relacjonując rozmowę biskup Chrapek stwierdził, że Sottosecretario wysunął wiele uwag i zastrzeżeń. „Natomiast Prefekt Kongr. i Sekretarz byli zdania, że trzeba tej inicjatywie wyjść naprzeciw i znaleźć jakieś rozwiązanie, które mogłoby obie strony zadowolić. Proponowali, abyśmy w Kongr. uchodzili za afiliację. Dali odpowiednie kwestionariusze z prośbą o szybkie wypełnienie. Prosili, aby poprosić dodatkowym pismem o możliwość studiowania w Radomiu świeckich, gdyż w szczegółowych wytycznych St. Ap. dotyczących afiliacji tej możliwości nie ma” ” Podsumowując całość spotkania Ks. Abp Z. Grocholewski polecił:

1.) Wypełnić przekazane kwestionariusze o afiliację. Wg prawa polskiego – stwierdził – niech to będzie filia czy też Wydział zamiejscowy. Trzeba jednak użyć terminu, który mógłby być zaakceptowany przez Kongregację, kierującą się „Sapientia Christiana”

2) W umowie z rządem R.P. należałoby też odzwierciedlić ten fakt”.

Biskup Chrapek dodaje jeszcze, że tego samego dnia spotkał się z przebywającym w Rzymie Nuncjuszem Apostolskim, ks. abp. Józefem Kowalczykiem. Oby-

¹³ Pismo rektora UKSW do JE Abp. Zenona Grocholewskiego, Prefekta Kongregacji Wychowania Katolickiego z 27 czerwca 2000 r. (L.dz. R-208/2000), sporządzone w jęz. włoskim.

¹⁴ Pismo do Prefekta Kongregacji, z dnia 25 czerwca 2000 r. (L.dz. R-206/2000), w jęz. włoskim, podpisane przez rektora UKSW ks. Romana Bartnickiego i dziekana Wydziału Teologicznego, ks. Stanisława Urbańskiego.

¹⁵ Pismo Ks. Prymasa Józefa Glempa do Ks. Abp. Zenona Grocholewskiego stwierdzające, że sprawa powołania Wydziału Teologicznego w Radomiu była konsultowana z Księdzem Prymasem jako Wielkim Kanclerzem wydziałów nauk kościelnych w Uniwersytecie i zawierające poparcie dla niej.

¹⁶ Takie wyjaśnienie napisał ks. dr hab. Ignacy Bokwa, pełnomocnik Rektora ds. powołania Wydziału Teologicznego w Radomiu, późniejszy dziekan tegoż Wydziału.

¹⁷ Wykaz profesorów zawierał osiem nazwisk.

dwaj rozmówcy ustalili, że starając się w Stolicy Apostolskiej o afiliację będzie można napisać „*filia seu Institutum Theologicum a Radom vulgo dictum* „Wydział zamiejscowy”.

Po powrocie z Rzymu biskup Chrapek nadal był optymistycznie nastawiony co do możliwości powstania Wydziału Teologicznego w Radomiu. Z datą 14 lipca 2000 r. (L. dz. 23/2000) sporządził pismo do Kongregacji Wychowania Katolickiego, w którym – załączając dokumenty dotyczące afiliacji Instytutu Teologicznego, „*dictu vulgo* ‘Wydział zamiejscowy’ do Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie” – zwracał się z prośbą o zgodę na studia dla osób świeckich. Spowodował wydanie pisma przez Księdza Prymasa w dniu 15 lipca 2000 r. (N. 2635/00/P) do abp. Z. Grocholewskiego, w którym Ksiądz Prymas stwierdził, że znane mu są ustalenia powzięte 8 lipca 2000 r. podczas spotkania w Kongregacji, mające na celu legalizację Zamiejscowego Wydziału w Radomiu. Odwołując się do poprzedniego swego pisma z 30 czerwca, Ksiądz Prymas jeszcze raz wyraził żywe poparcie dla tej inicjatywy. Następnie Ksiądz Prymas stwierdził: „Akceptuję aby, w zgodzie z prawem kościelnym, nastąpiła afiliacja Instytutu Teologicznego w Radomiu „*dictum vulgo* ‘Wydział Zamiejscowy’ do Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie”¹⁸. Z datą 17 lipca 2000 r. Biskup Chrapek sporządził pismo do abp. Zenona Grocholewskiego. Z datą 18 lipca 2000 r. Biskup Radomski Jan Chrapek i rektor UKSW, ks. prof. Roman Bartnicki podpisali na formularzach Kongregacji dwa dokumenty dotyczące afiliacji: *Conventio ad affiliandum* i *Normae servandae ad affiliationem theologicam exsequendam*. W rubryce, w której należy podać nazwę afiliowanego Instytutu, wpisano: „In Filia seu Instituto Theologico Radomiensi dictu vulgo ‘Wydział Zamiejscowy’ v. Młyńska 23/25 Radom” Również z datą 18 lipca 2000 r. Biskup Chrapek napisał pismo do Nuncjusza Apostolskiego, którym przekazywał dokumentację dotyczącą „afiliacji Radomskiego Instytutu Teologicznego zwanego popularnie ‘wydziałem zamiejscowym’” i prosił o przesłanie jej do Kongregacji Wychowania Katolickiego¹⁹

Z pisma Kongregacji Wychowania Katolickiego do biskupa Chrapka z dnia 8 sierpnia 2001 r. (Prot. N. 818/2000) wynika, że biskup Chrapek składał pisma do Kongregacji także 19 marca 2001 r. i 8 czerwca 2001 r. załączając do nich również dokumentację.

4. Decyzja Kongregacji Wychowania Katolickiego i jej realizacja

Kongregacja Wychowania Katolickiego odpowiedziała pismem z dnia 8 sierpnia 2001 r. skierowanym do Biskupa Jana Chrapka, podpisanym przez Kardynała

¹⁸ „Accetto quindi che, in conformità alle leggi ecclesiastiche, avvenga l'affiliazione dell'Istituto di Teologia di Radom dictum vulgo “Wydział Zamiejscowy” alla Facoltà di Teologia dell'Università di Cardinale Stefano Wyszyński a Varsavia”. Kopia pisma znajduje się w Archiwum UKSW.

¹⁹ Kopie wszystkich wymienionych pism znajdują się w Archiwum UKSW.

Zenona Grocholewskiego, prefekta Kongregacji i Giuseppe Baldanza, podsekretarza. Kopię pisma wraz z załącznikami Kongregacja wysłała także rektorowi UKSW. Pismo zwracało uwagę na to, że pojęcie „eksterytorialności” używane w odniesieniu do centrum studiów teologicznych w Radomiu nie odpowiada normom odnoszącym się do wydziałów kościelnych. Pismo przypominało, że zgodnie z art. 61 Konstytucji apostolskiej „Sapientia Christiana” Kongregacja Wychowania Katolickiego tylko wtedy dokona erekcji lub zatwierdzi nowy uniwersytet lub wydział, gdy spełnione będą wszystkie konieczne warunki, m.in. dostarczona opinia Konferencji Biskupów. Stwierdzono też, że prośba o erekcję wydziału powinna zawierać obszerną dokumentację, zgodnie z pismem Kongregacji do Kardynała Józefa Glempa z 9 września 1999 r.. Stwierdziwszy, że te warunki nie są spełnione w aktualnej sytuacji centrum studiów w Radomiu, Kongregacja zakomunikowała księdzu biskupowi, że nie może uznać Wydziału Teologicznego w Radomiu za wydział kanonicznie erygowany lub zatwierdzony przez Stolicę Apostolską²⁰

Późniejsze rozmowy kolejnego Biskupa Radomskiego, Zygmunta Zimowskiego oraz władz UKSW z Kongregacją również nie przyniosły oczekiwanego rezultatu. W tej sytuacji Senat UKSW uchwałą z dnia 20 marca 2003 r. przekształcił Wydział Teologiczny w Radomiu w zamiejscowy ośrodek dydaktyczny – „Instytut Teologiczny w Radomiu” i włączył go do Wydziału Teologicznego. Chcąc zachować możliwie najwięcej prerogatyw radomskiego wydziału, tą samą uchwałą Senat postanowił, że Instytut Teologiczny w Radomiu zachowuje reprezentację w Senacie przysługującą wydziałom (trzy osoby). Ta decyzja Senatu respektowana jest do dzisiaj w kolejnych statutach UKSW (obecnie wszystkie wydziały i Instytut Teologiczny w Radomiu mają w Senacie po dwóch reprezentantów). Zasady funkcjonowania Instytutu Teologicznego w Radomiu unormowane zostały decyzją Rektora UKSW z 1 kwietnia 2004 r. W sprawach wewnątrzuczelnianych Instytut zachował wiele uprawnień wydziału, m.in. dyrektor Instytutu sprawy kadrowe załatwia bezpośrednio z rektorem UKSW, chociaż muszą one otrzymać akceptację Rady Wydziału.

Wydział Teologiczny w Radomiu należał do mniejszych wydziałów pod względem liczby studentów. Np. w maju 2003 r. studiowało w Radomiu 214 osób na studiach dziennych i 242 osoby na studiach zaocznych. Poszerzano ofertę dydaktyczną organizując studia podyplomowe.

W dniu 23 listopada 2000 r. Senat UKSW podjął uchwałę o utworzeniu na Wydziale Teologicznym w Radomiu: Podyplomowego Studium w zakresie Wychowania do Życia w Rodzinie (z dniem 1.10.2000 r.) oraz Podyplomowego Studium Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji (z dniem 15.02.2001 r.). Podyplomowe Studium w zakresie Wychowania do Życia w Rodzinie kształciło słuchaczy w latach 2000–2002 (jeden nabór), zostało wznowione w roku akademickim 2008/2009. Podyplomowe Studium Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji kształci bez żadnych przerw do chwili obecnej.

²⁰ Kopia pisma Kongregacji Wychowania Katolickiego Prot. N. 818/2000 z dnia 8 sierpnia 2001 r. do biskupa Jana Chrapka, przechowywana w Archiwum UKSW.

Uchwałą Senatu z 15 lutego 2001 r. utworzone zostało Centrum Doksztalcania i Doskonalenia Nauczycieli przy Wydziale Teologicznym w Radomiu. Postawiono mu zadanie wspierania rozwoju studiów podyplomowych poprzez kształcenie ustawiczne nauczycieli.

Uchwałą Senatu z 21 czerwca 2001 r., na wniosek Rady Wydziału Teologicznego w Radomiu, utworzone zostały z dniem 1 października 2001 r. międzywydziałowe Podyplomowe Studia w zakresie Organizacji i Zarządzania w Ochronie Zdrowia.

Zlikwidowanie Wydziału, dokładniej: przekształcenie go w Instytut Teologiczny osłabiło rozwój ośrodka radomskiego. Jednak w dniu 27 marca 2008 r., na wniosek Instytutu Teologicznego w Radomiu, Senat UKSW powołał Centrum Myśli Benedykta XVI, które ma działać w ramach Instytutu Teologicznego w Radomiu. Ma wykonywać zadania naukowo-badawcze oraz edukacyjno-formacyjne dotyczące osoby i działalności kard. J. Ratzingera/Benedykta XVI, m.in. ma prowadzić studia podyplomowe z teologii dla duchowieństwa i świeckich oraz studia licencjacko-doktoranckie.

5. Możliwe rozwiązania w przyszłości

Zgodnie z obowiązującym w latach 1999–2000 prawem państwowym i kościelnym, Wydział Teologiczny powinien być utworzony przez Ministra Edukacji Narodowej oraz erygowany albo zatwierdzony przez Stolicę Apostolską. Warto odnotować fakt, iż w przeszłości w Warszawie kilkakrotnie wydział teologiczny najpierw był utworzony przez władze cywilne, a dopiero później zatwierdzony przez Stolicę Apostolską.

Dekretem cara Aleksandra I z 7/19 listopada 1816 r. utworzony został Uniwersytet Królewsko-Warszawski, złożony z pięciu wydziałów: „1) Teologii, 2) Prawa i nauk Administracyjnych, 3) Nauk lekarskich, 4) Umiejętności fizycznych i matematycznych, 5) Nauk i sztuk pięknych”²¹. Jako pierwszy, już na początku lutego 1817 r., otworzono Wydział Teologiczny, choć uroczysta inauguracja Uniwersytetu miała miejsce dopiero 14 maja 1818 r.²² Wydział Teologiczny zatwierdzony został bullą papieża Piusa VII z 3 października 1818 r.²³

Dekretem z 11/23 listopada 1823 r. car Aleksander I powołał Seminarium Główne, powiązane z Uniwersytetem. Otworzył je abp W. Skarszewski w klasztorze po-

²¹ Dekret cara Aleksandra I opublikował J. Bieliński, *Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831)*, Warszawa 1907, t. 1, s. 22n. Reprodukcję dekretu zamieszczonego w języku polskim i łacińskim w Nr 2 *Gazety Korespondenta Warszawskiego i Zagranicznego*, wydanej w Warszawie 7 stycznia 1817 r., zamieścił J. Miziołek w opracowaniu *Uniwersytet Warszawski. Dzieje i tradycja*, Warszawa 2005, s. 325n.

²² Por. J. Miziołek, s.52-57.

²³ Por. J. Bieliński, *Wydział Teologiczny Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu (1817-1831)*, „Kwartalnik Teologiczny” nr 5 (1906), z. 1, s. 1-58; z. 3-4, s. 17-90; W. Kwiatkowski, *Początki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Warszawie (1816-1826)*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie” nr 36(1952), s. 197-209.

paulińskim 25 września 1825 r.²⁴ W 1835 r., w następstwie zamknięcia Uniwersytetu Warszawskiego, car Mikołaj I w miejsce dotąd istniejącego Seminarium Głównego erygował Akademię Duchowną Rzymsko-Katolicką; zostało to dokonane ukazem carskim z 4/16 października 1835 r.²⁵ Papież Grzegorz XVI promulgacją brewe *Ex proximis litteris* z 15 czerwca 1837 r. dokonał erekcji kanonicznej i przyznał Akademii prawo nadawania stopni akademickich²⁶

W 1842 r. car Mikołaj I bez porozumienia się ze Stolicą Apostolską przeniósł z Wilna do Petersburga Akademię Duchowną, której nadał nazwę Cesarskiej Rzymskokatolickiej Akademii Kościelnej; dopiero konkordat z 1847 r. uprawomocnił jej istnienie i podporządkował ją arcybiskupowi mohylewskiemu²⁷

We wznowionym w 1915 r. Uniwersytecie Warszawskim, mocą rozporządzenia Ministra z 10 maja 1918 r. (Dz. Urz. WR i OP 1918 nr 4), powołany został Wydział Teologii. Wydział rozpoczął działalność 18 maja 1918 r.; wykłady zaczęły się 27 maja tegoż roku. Wydział został zatwierdzony przez papieża Benedykta XV 4 kwietnia 1920 r. Od roku akademickiego 1920/21 zmieniono jego nazwę na Wydział Teologii Katolickiej²⁸

Najdłużej trwał proces nadania statusu kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Ta uczelnia utworzona została w 1954 r. mocą uchwał ówczesnej Rady Ministrów: uchwała z 2 sierpnia wyodrębniła Wydział Teologii Katolicki z Uniwersytetu Warszawskiego, a uchwała z 11 sierpnia wydzielała Wydział Teologiczny z Uniwersytetu Jagiellońskiego i włączała je do Akademii Teologii Katolickiej²⁹ W dniu 4 października 1954 r. Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego przed-

²⁴ Por. M. Godlewski, *Epizod z dziejów Seminarium Głównego w Warszawie w 1831 r.*, „Collectanea Theologica” 21(1949), s. 16-23; Z. Skielczyński, *Archidiecezja Warszawska w latach 1818-1830*, w: *Studia z historii Kościoła w Polsce*, t. 4, Warszawa 1978, s. 140-147.

²⁵ Dekret cara Mikołaja I przedrukował A. Pleszczyński, *Dzieje Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej Warszawskiej*, Warszawa 1907.

²⁶ Obszerną pracę źródłową o Akademii opublikował R. Żmuda, *Działalność dydaktyczna i pisarska profesorów i wychowawców Warszawskiej Akademii Duchownej 1837-1867*, w: *Studia z historii Kościoła w Polsce*, t. 6, Warszawa 1979, s. 262. Zob. też R. Bender, *Akademia Duchowna w Warszawie*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, Lublin 1973, k. 211.

²⁷ Por. B. Ussas, *Akademia Duchowna w Petersburgu*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, Lublin 1973, k. 212-214.

²⁸ Por. Z. Obertyński, *Wskrzeszenie warszawskiego Wydziału Teologicznego*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie” 28(1938), s. 190-214.

²⁹ Teksty uchwał w: M. Myrcha, *Zagadnienia prawne Akademii Teologii Katolickiej*, „Polonia Sacra” nr 7 (1955), s. 68-77. Autor wykazuje, że ATK jest kontynuatorką Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego. & 1 uchwały z 2 VIII 1954 r.: „Z Uniwersytetu Warszawskiego wyodrębnia się Wydział Teologii Katolickiej, który na podstawie dotychczas obowiązujących go przepisów prawa kanonicznego kontynuować będzie swą działalność w ramach Akademii Teologicznej z siedzibą w Warszawie”.

stawilo Episkopatowi projekt statutu ATK, oparty w zasadzie na statucie Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego, mającym zatwierdzenie papie-skie, ale już 5 października tegoż roku bp Michał Klepacz, przewodniczący konfe-rencji biskupów, zgłosił do niego zastrzeżenia.

Konferencja Episkopatu powierzyła opiekę nad Akademią biskupowi A. Paw-łowskiemu z Włocławka, który rozpoczął ją sprawować od 29 marca 1955 r. uczest-nicząc w posiedzeniu Senatu. Komisja Główna Episkopatu podjęła życzliwą dla Uczelni uchwałę 23 czerwca 1955 r., regulującą angażowanie nowych pracow-ników naukowych i studentów³⁰

W dniu 25 stycznia 1960 r. doszło do spotkania Senatu ATK z kard. Stefanem Wyszyńskim w jego rezydencji przy ul. Miodowej. Na tym spotkaniu Prymas poin-formował, że posiada pismo Kongregacji Seminariów i Uniwersytetów z kwietnia 1959 r., zlecające mu władzę w zakresie kościelnym nad Akademią.

Dopiero 12 września 1974 r., na mocy upoważnienia Kongregacji Nauki Kato-lickiej, prymas Polski kardynał Stefan Wyszyński wydał dekret nadający znaczenie kanoniczne wszystkim stopniom zdobytym w Akademii Teologii Katolickiej do 1 października 1974 r.

W dniu 29 czerwca 1989 r. Kongregacja Wychowania Katolickiego wydała dekret, którym kanonicznie zatwierdziła Akademię Teologii Katolickiej, a ordyna-riusza warszawskiego ustanowiła jej Wielkim Kanclerzem. W ten sposób defini-tywnie skończył się okres niepewności co do kościelnego charakteru warszawskiej uczelni.

Wydział Teologiczny w Radomiu nie został jednak ani erygowany ani zatwier-dzony przez Stolicę Apostolską. W tej chwili istnieje jako Instytut Teologiczny w Radomiu, będący integralną częścią Wydziału Teologicznego UKSW.

Wydaje się, że istnieją trzy możliwe scenariusze dalszych losów ośrodka stu-diów UKSW w Radomiu.

1. Można sobie wyobrazić, że Biskup Radomski ponownie podejmie inicjaty-wę powołania Wydziału Teologicznego w Radomiu. Tym razem, zgodnie z pismem Kongregacji z 9 września 1999 r. (98/99) do JEm. Ks. Kardynała Józefa Glempa, podpisanym przez Kard. Pio Laghi, Prefekta Kongregacji i bp. Giuseppe Pittau, Sekretarza Kongregacji, do prośby ordynariusza do Kongregacji Edukacji Katolic-kiej należałoby dołączyć:

- „- uzasadnioną szczegółowo opinię zainteresowanego Ordynariusza miejsca;
- szczegółową opinię Konferencji Episkopatu;
- opinię Nuncjusza Apostolskiego;
- opinię ekspertów, w tym Wielkich Kanclerzy, zwłaszcza Wydziałów najbliższej położonych;

³⁰ Tamże, s. 21. Kopia pisma bp. Zygmunta Choromańskiego, sekretarza Episkopatu Polski w Aktach UKSW.

- opinię Ordynariuszy, których Seminarium lub Instytuty są afiliowane i agregowane (lub złączone)³¹

Teoretycznie pójście tą drogą jest możliwe, ale – biorąc pod uwagę polskie doświadczenia – pozytywny rezultat jest obecnie mało prawdopodobny.

2. Drugi możliwy wariant rozwiązania problemu nawiązywałby do nadziei biskupa Chrapka z lipca 2000 r. (po pierwszej wizycie w Kongregacji), że teologiczny ośrodek radomski zgodnie z prawem polskim będzie wydziałem zamiejscowym, a według nazewnictwa kościelnego może być instytutem lub sekcją. Te nadzieje biskupa Chrapka zostały rozwiane pismem Kongregacji Wychowania Katolickiego z 8 sierpnia 2001 r. W niewiele późniejszym czasie podobne rozwiązanie zostało zastosowane w Tarnowie: tamtejszy ośrodek przez władze państwowe traktowany jest jako Wydział Zamiejscowy w Tarnowie Papieskiej Akademii Teologicznej a dla Kongregacji jest to Wydział Teologiczny. Sekcja w Tarnowie. Analogia nie jest jednak pełna, gdyż PAT jest uczelnią niepaństwową, natomiast UKSW państwową. W przypadku ośrodka radomskiego należałoby właściwie skonstruować umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Konferencją Episkopatu Polski.

3. Trzeci wariant polegałby na pozostawieniu Instytutu Teologicznego w Radomiu w obecnej formie oraz utworzeniu innego zamiejscowego wydziału (ewentualnie wydziału nauk kościelnych), ze studiami pierwszego stopnia, czyli studiami licencjackimi w zakresie np. pedagogiki, lub/i historii (nie byłoby w tej chwili szans na pozyskanie kadry niezbędnej do utworzenia studiów magisterskich). Należałoby tak ułożyć plan zajęć na obydwu wydziałach, by studenci mieli możliwość studiowania dwóch kierunków: teologii i kierunku licencjackiego. Absolwenci pedagogiki (lub np. historii) po uzyskaniu licencjatu mogliby kontynuować studia magisterskie teologiczne albo przenieść się na uzupełniające studia magisterskie do UKSW w Warszawie (w systemie studiów stacjonarnych lub niestacjonarnych). Studiujący dwa kierunki musieliby włożyć więcej wysiłku w studia, ale mieliby później większe możliwości znalezienia godziwej pracy.

Wnioski

Strona starająca się o utworzenie Wydziału Teologicznego w Radomiu nie spełniła warunków wymaganych przez *Sapientia Christiana*. Przed wszystkim brakowało poparcia ze strony Konferencji Episkopatu Polski. Była możliwość uzupełnienia dokumentacji i późniejszego zatwierdzenia wydziału przez Kongregację Edukacji Katolickiej. Tym razem Kongregacja nie wskazała tej drogi, lecz poleciła wrócić do stanu wyjściowego. Czas pokaże, czy zostanie wdrożone któreś ze wskazanych wyżej rozwiązań.

³¹ Pismo Kongregacji Edukacji Katolickiej, podpisane przez kard. Pio Laghi, prefekta Kongregacji i bp. Giuseppe Pittau, sekretarza Kongregacji z 9 września 1999 r. (98/98) do JEm. Kard. Józefa Glempa, kopia w Archiwum UKSW.